

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Капустян В.О.

д. ф.-м. н., професор, НТУУ «КПІ»

Ільченко К.О.

магістрант, НТУУ «КПІ»

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ УСТАНОВОЮ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ

У роботі визначені основні типи банківської конкуренції і запропоновано механізм управління банком в конкурентних умовах, для чого було визначено основні показники, які дають змогу математичного опису банківської діяльності.

The basic types of bank competition were certain in the articles and the mechanism of bank management in competition terms is offered. The basic indexes which enable mathematical description of bank activity were defined.

Ключові слова: банк, конкуренція, гудвіл, ліквідність.

Вступ. Діяльність банківської установи прямо чи опосередковано впливає на всю економічну систему. Жорстка конкуренція в банківській сфері вимагає пошуку методів управління банком за таких умов. У сучасній економічній літературі велика увага приділяється проблемам функціонування банківської системи, яка нерозривно пов'язана з усіма галузями економіки. На жаль, відслідкувати всі внутрішні процеси банків неможливо, що зумовлено їх нелінійністю, динамічністю і традиційною закритістю банківської системи.

Основні засади функціонування комерційних банків та проблеми забезпечення фінансової стабільності в ринковій економіці досліджуються в працях таких учених, як: Г. Аккерлоф, Р. Еспінвол, К. Кероул, Д. Вейл, П. Дибвінг, Г. Ейленбергер, І. Фішер, М. Фрідман, Д. Стігліц, Ч. Кіндлебергер, Ф. Модільяні, Д. Нанен, П. Роуз, А. Сантомеро, Д. Сімонсон, Р. Солоу, Д. Тобін, Л. Уолл та ін. [2].

В умовах економічної кризи банки зіткнулися з жорсткою конкуренцією, наслідки якої для українського ринку дуже складно спрогнозувати. Тому в роботі досліджується типологія банківської конкуренції та пропонуються методи управління банком в умовах конкурентної боротьби.

Постановка задачі. Класифікація конкуренції в банківській сфері та пошук методів управління банком в умовах конкуренції є завданням даного дослідження.

Результати дослідження. Конкуренція між банками має дуже важливе значення для економіки країни. У результаті конкурентної боротьби відбувається: зниження ставок, що відкриває можливості для дешевого кредитування підприємств; укрупнення банківських установ через злиття

капіталів, що підвищує надійність фінансових організацій. З іншого боку, щоб залишатися конкурентоздатними, банки приймають участь в ризикованих операціях: видають ненадійні кредити, лібералізують умови для депозитних вкладів. Це приводить до виникнення розривів ліквідності, що в свою чергу зумовлює паніку серед населення і юридичних осіб і в результаті може привести до економічної кризи в країні, або погіршити вже існуючу. Враховуючи глобалізацію сучасного суспільства та інтеграцію фінансових операцій, які вже неможливо обмежити кордонами, подібні дії банківських конгломератів призводять до світової фінансової кризи, яка розвивається за загальновідомим «принципом доміно».

Конкуренція в банківській сфері – конкуренція між банками, іншими кредитними інститутами за забезпечення стійкого становища на ринку банківських послуг [4].

Можна виділити чотири види банківської конкуренції:

1. Власне конкуренція між банками.

Цей вид конкуренції зумовлюється наявністю досить великої кількості банківських установ (зокрема, на українському ринку їх 184) та обмеженою кількістю вільних коштів населення і юридичних осіб. Тому банки обирають певний шлях розвитку і поділяються на універсальні і спеціалізовані. Існує закономірність: чим вищий рівень спеціалізації, тим нижчий рівень конкуренції.

Цей вид конкурентної боротьби не характерний для фінансових установ, що обслуговують великі промислові групи.

2. Конкуренція між комерційними і державними банками.

В першій десятці найбільших за активами банків України шість банків з іноземним капіталом: «Райфайзенбанк Аваль», «Укрсиббанк», «Укрсоцбанк», «ОТП-банк», «Альфа-банк», «ВТБ» і два банки з державним капіталом «Ощадбанк» і «Укрексімбанк» [3]. Незважаючи на те, що всі банки України діють у регламентованому правовому полі, державним банкам уряд може надавати привілеї з обслуговування муніципальних рахунків. Така законодавча політика розглядається як загроза економічній конкуренції.

3. Конкуренція між банками і небанківськими кредитними установами: ломбардами, фондами, пайовими інвестиційними фондами.

Цей тип конкуренції базується на перетині сфер діяльності та порівняній простоті функціонування небанківських організацій: вони надають менше гарантій, але і існує менше обмежень для їх функціонування. Основні сфери конкурентної боротьби: кредитування фізичних осіб та ризиковані і короткотермінові кредити.

4. Конкуренція між банками та нефінансовими організаціями: поштою, торговими підприємствами, які здійснюють реалізацією товарів в кредит.

Конкуренція з відділеннями зв'язку стосується неосновної діяльності банків, а саме, грошових переказів. Торгові ж підприємства здійснюють кредитування у широкому обсязі, при чому в більшості випадків, забезпечене заставою – товаром, що значно зменшує ризики таких кредитів.

Широкий спектр банківських послуг дозволяє стверджувати, що банки виступають одночасно і продавцями і покупцями майже в усіх сферах економіки. Специфічні властивості такого товару як гроші і нерозривний зв'язок з усіма галузями промисловості є достатніми причинами для вивчення способів моделювання банківської конкуренції.

Для розробки моделі банківської установи необхідно визначити як саме описати банк. Існує декілька економічних теорій, які розглядають банківську діяльність з різних точок зору: як посередницьку, виробничу, інформаційну. Це значно ускладнює формалізацію банківської діяльності.

Спираючись на законодавство України, визначимо банківську діяльність як залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик [1]. Для залучення коштів банк повинен відповідати певним критеріям серед яких можна виділити надійність та привабливість для клієнтів. Якщо перший критерій можна ототожнити з ліквідністю банку, яка фактично може показати схильність установи до банкрутства, то другим критерієм повинен уособлювати імідж, брендування, чутки та інші нематеріальні активи. Для опису цих якісних критеріїв застосуємо показник гудвілу, який чисельно дорівнює різниці між ринковою та балансовою вартістю установи [5]. Виробнича формула гудвілу включає такі показники як прибуток, рентабельність та інші.

Сукупність вищевказаних показників дозволяє описати і матеріальні і нематеріальні активи банку. Врахуємо, що для математичного їх розрахунку необхідно знати дохід банку, прибуток, витрати, виробничі активи. Ці показники в свою чергу залежать від відсоткових ставок, змінюючи які, можна впливати на коефіцієнт ліквідності і гудвіл, від яких залежить швидкість притоку депозитів. Тобто, кредитна і депозитна ставка – це важелі управління банком.

Такою системою можна описати кожен банк на мікроекономічному рівні. Для розгляду сукупності банків, на макроекономічному рівні, необхідно додати умову, що сума депозитів не може бути менша за суму виданих кредитів і коштів на міжбанку.

Отже, маємо банківську систему з i -ю кількістю установ, які вимушені діяти в умовах конкуренції.

Для ефективного управління банком, слід застосувати методи теорії ігор – теорії математичних моделей прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту.

Розв'язавши модель для знаходження гарантованого виграшу банку (виграш, який не менший за суму, через яку банк вийшов на ринок, але більший з усіх можливих) для даних банку «Фінанси і Кредит», були отримані середні значення кредитних ставок на рівні 44,46 %, депозитних 31 %. Бачимо, що ставки по кредитах відповідають сучасним статистичним показникам, ставки по депозитам – вищі за них. Тобто, можна зробити висновок, що прибуток, який отримується змодельованим банком нижчий за прибуток, який отримує банк під час своєї діяльності. Але менший розрив між відсотковими ставками свідчить про більшу надійність операцій.

Висновок. Було запропоновано концепцію математичної моделі банку, яка передбачає управління установою за допомогою відсоткових ставок. Застосувавши методи теорії ігор, були отримані результати для ситуації пошуку гарантованого виграшу.

Перелік посилань

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» №1617-VI (1617-17) від 24.07.2009 / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 2009, №15, 190с.
2. Янковский И. Генезис математических моделей банка / И. Янковский // Банкаўскі веснік. – 2008. – №2. – С. 27-30.
3. Національний банк України [Електронний ресурс]: Дані фінансової звітності банків України на 01.07 – Електорон. дан. (1 файл). – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Finance_b/2009/01.07.2009/fin_state.htm. – Назва з екрана.
4. Ткачук В.О. Маркетинг у банку. – Тернопіль: «Синтез-Поліграф», 2006. – 225 с.
5. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 1608-VI (1608-17) від 21.08.2009 / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 2009, №38, 534 с.

Артеменко Л.П.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Макабула С.І.

студентка, ФММ НТУУ «КПІ»

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Стаття присвячена розкриттю особливостей економіки знань, визначенню місця економіки знань в Україні порівняно з іншими країнами. Розроблено рекомендації щодо подальшого розвитку економіки знань.

Article is devoted consideration of knowledge economy features, the place of knowledge economy in Ukraine in comparison with other countries is defined. Recommendations of the further economy knowledge development are developed.

Ключові слова: економіка знань, людський капітал, індекс входження країни до нової економіки знань.

Вступ. Перехід від індустріального до інформаційного суспільства зменшує вплив факторів природної і соціальної сфер, підвищуючи при цьому роль інтелектуально-творчого потенціалу компанії. Базовою передумовою соціально-економічного розвитку та основою національної конкурентоспроможності є розбудова суспільства знань. Актуальність проблеми зумовлена впливом світових процесів глобалізації на розвиток національної економіки та потребою підтримання міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Економіка знань